

A Magyarországon működő külföldi irányítású leányvállalatok, 2013

Tartalom

1. Nemzetközi kitekintés	1
2. A külföldi irányítású nem pénzügyi vállalatok	1
2.1. A külföldi irányítású leányvállalatok fő gazdasági mutatói és tevékenysége	1
2.2. A stratégiai döntéshozók székhelye	2
2.3. Vállalati méret és külföldi irányítás	4
2.4. A külföldi és a hazai irányítású szervezetek termelékenysége	4
2.5. A külföldi irányítású leányvállalatok regionális jellemzői	5
2.5.1. A fő gazdasági mutatók területi különbségei	5
2.5.2. A külföldi irányítású leányvállalatok gazdasági tevékenységének és a stratégiai döntéshozók székhelyének regionális különbségei	5
3. A külföldi irányítású pénzügyi vállalatok	6

1. Nemzetközi kitekintés

Az Európai Unió tagállamaiban – a globalizáció széles körű elterjedésével jelentkező gazdaságelemzői igényekre adott válaszul – 2007-ben kezdődött meg a külföldi irányítású leányvállalatok statisztikájának (FATS)¹ egységes összeállítása és publikálása. A FATS lehetővé teszi az unió tagállamaiban működő, külföldi irányítású leányvállalatok nemzetgazdasági szerepének értékelését, valamint bemutatja, hogy stratégiai irányításuk mely országokból történik.

2010–2012-ben² az unió tagállamaiban a teljes vállalkozói kör³ hozzáadott értékének közel negyedét (23–24%-át) külföldi irányítású leányvállalatok állították elő.⁴ Magyarországon ugyanebben az időszakban a hozzáadott érték mintegy fele (49–52%) származott tevékenységükből, ez az unióban – Írország mögött – a második legmagasabb érték. A 2004 óta csatlakozott tagállamok többségét (például Lengyelországot, Szlovákiát, Csehországot, Észtországot és Romániát) magas, 33%-ot meghaladó arány jellemzi.

Az unió külföldi irányítás alatt álló vállalkozásai teljesítményük közel háromnegyedét (73%) néhány kiemelt gazdasági ágban (feldolgozóipar, kereskedelem, információ és kommunikáció, valamint energiaipar) realizálták, ezekben a külföldi hozzájárulás mértéke 20–34% közötti.

Az Európai Unióban a külföldi cégek hozzáadott értékének 56%-át a tagállamokból irányított vállalatok állították elő. Ezek közül a legjelentő-

1 A külföldi irányítású leányvállalatok statisztikájának angol elnevezése (*Foreign Affiliates Statistics*).

2 A tárgyévi uniós adatok a kiadvány írásának időpontjában még nem ismertek, megjelenésük 2016-ban várható.

3 A TEÁOR'08 szerinti B-N (kivéve K) nemzetgazdasági ágakban és S95 ágazatban működő vállalkozások.

4 Forrás: Eurostat, *Foreign control of enterprises by economic activity and a selection of controlling countries*.

5 Összefoglaló elnevezéssel: a nem pénzügyi vállalkozások teljesítménymutatói.

sebbek – sorrendben – a Németországból, a Franciaországból és az Egyesült Királyságból irányított vállalkozások, amelyek együttesen a teljesítmény közel 30%-át realizálták. Az unión kívüli döntési centrumok közül kiemelkedik az Egyesült Államok, az innen irányított vállalatok a hozzáadott érték 24%-át állították elő.

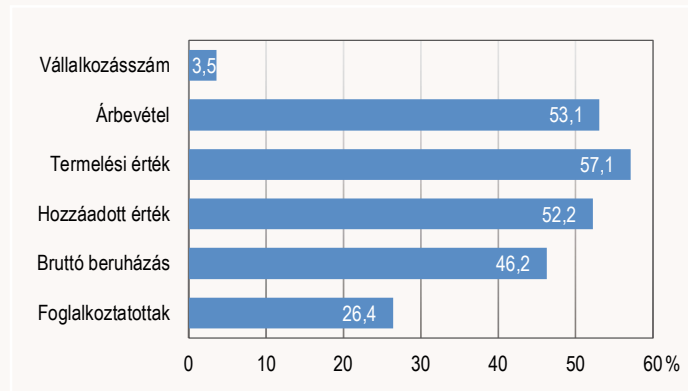
2. A külföldi irányítású nem pénzügyi vállalatok

2013-ban a Magyarországon működő vállalkozások 3,5%-a, több mint 17,5 ezer vállalkozás állt külföldi irányítás alatt. Alacsony számuk ellenére a külföldi leányvállalatok realizálták az összes magyarországi vállalkozás árbevételének, termelési értékének, valamint hozzáadott értékének⁵ több mint 50%-át, és valósították meg a Magyarországon működő vállalkozások bruttó tárgyi eszköz beruházásainak közel felét. Az összes hazai vállalkozás munkavállalóinak több mint negyedét szintén külföldi leányvállalatok foglalkoztatták.

A gazdasági és teljesítménymutatók alapján a külföldi irányítók szerepe néhány kiemelt nemzetgazdasági ágban (feldolgozóipar, kereskedelem, információ és kommunikáció, valamint energiaipar) az átlagosnál is erősebben érvényesül, ezek az ágak a teljes vállalkozói kör teljesítményének alakulását is döntően befolyásolják

1. ábra

A külföldi irányítású leányvállalatok részesedése a vállalkozások teljesítményéből,* 2013

*A pénzügyi vállalkozások adatai nélkül.

2.1. A külföldi irányítású leányvállalatok fő gazdasági mutatói és tevékenysége

2013-ban 2,2%-kal kevesebb külföldi irányítású leányvállalat működött hazánkban, mint egy évvel korábban, ugyanakkor a **vállalkozások száma** a vállalati szektor egészében 5,4%-kal csökkent.

Nemzetgazdasági ágak szerint vizsgálva a külföldi irányítású leányvállalatok száma a kereskedelemben (5,9 ezer), az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágban (4,0 ezer), valamint a feldolgozóiparban (2,2 ezer) volt

a legmagasabb, arányuk az energiaiparban a legnagyobb (22%). A vállalkozások száma a jelentős súllyal rendelkező nemzetgazdasági ágak közül az ingatlanügyletek ágban, valamint a feldolgozóiparban számottevően (3,3, illetve 4,1%-kal) csökkent, a kereskedelmi vállalkozások esetén kismértékben (0,7%-kal) nőtt az előző évhez képest, a mutató tevékenység szerinti összetétele azonban alig változott.

Az egyes ágazatok vállalkozásainak száma szerint vizsgálva a külföldi irányítású leányvállalatok gazdasági tevékenysége – a korábbi évekhez hasonlóan – jelentősen koncentrálódik. Az összes külföldi irányítású vállalkozás 71%-a a vállalkozásszám szerinti rangsor első 10 ágazatában van, sorrendben az ingatlanügyletek és a nagykereskedelem a legjelentősebbek, e 2 ágazatba tartozott a külföldi leányvállalatok 23, illetve 21%-a.

A külföldi irányítású vállalkozások **árbevétele** (40 ezer milliárd forint) 2013-ban folyó áron 2,5%-kal meghaladta az előző évi értéket, és 4 százalékponttal elmaradt az összes magyarországi vállalkozás árbevételének növekedési ütemétől (6,5%).

A külföldi irányítású leányvállalatok 2013. évi árbevételük közel 85%-át, mintegy 34 ezer milliárd forintot három nemzetgazdasági ágban (feldolgozóipar, energiaipar és kereskedelem) realizálták. A nagy súllyal rendelkező nemzetgazdasági ágak közül a feldolgozóiparban, az energiaiparban és az információ, kommunikáció ágban az árbevétel mintegy kétharmada külföldi irányítású cégek tevékenységéből származott. A szállítás, raktározás ágban 2012-höz képest átlagon felüli mértékben (18,3%) nőtt a bevétel, azonban a mutató tevékenység szerinti összetétele lényegében változatlan maradt.

Ágazati szinten vizsgálva a külföldi irányítású vállalkozások tevékenysége szintén néhány jelentősebb területre koncentrálódik, teljesítményük 72%-a a 10 legnagyobb árbevételű ágazatban realizálódott. Ezek közül az 5 legjelentősebb – sorrendben – a nagykereskedelem, a közúti jármű gyártása, az energiaipar, a kiskereskedelem, valamint az elektronikai ipar. Tíz kiemelt ágazatban – amelyek közül csak 2 nem tartozott a feldolgozóiparba – külföldi leányvállalatok érték el az árbevétel több mint negyötödét, ezek az ágazatok együttesen a teljes vállalkozói kör árbevételének közel egyötödét (19%) adták.

1. tábla

Az árbevétel alapján 80%-ot meghaladó külföldi részesedésű ágazatok,* 2013

Gazdasági ágazat	Összes vállalkozás	Külföldi irányítású vállalkozások	
	árbevétele, milliárd forint	áránya az összes vállalkozás árbevételéből, %	aránya az összes vállalkozás árbevételéből, %
Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	3 324	3 215	96,7
Légi szállítás	339	328	96,7
Közúti jármű gyártása	5 588	5 382	96,3
Távközlés	1 069	963	90,1
Gép, gépi berendezés gyártása	2 838	2 493	87,8
Villamos berendezés gyártása	1 153	1 003	87,0
Fémalapanyag gyártása	772	660	85,6
Bőr, bőrtermék lábbeli gyártása	150	126	84,2
Egyéb jármű gyártása	144	120	83,8

*Adatvédelmi okok miatt egy ágazat adatai nem publikálhatók.

A külföldi leányvállalatok **termelési értéke** 2013-ban több mint 25 ezer milliárd forint volt, a – vállalatok értékteremtő folyamatát jobban jellemző – **hozzáadott érték** nagysága megközelítette a 7,5 ezer milliárd forintot. Folyó áron számítva a termelési érték előző évhez viszonyított növekedése (2,5%) 0,7 százalékponttal elmaradt az összes magyarországi vállalkozás teljesítményének növekedési ütemétől, míg a hozzáadott érték növekedése (7,6%) 1,1 százalékponttal meghaladta azt.

A külföldi irányítású leányvállalatok hozzáadott értékük több mint háromnegyedét három nemzetgazdasági ágban (feldolgozóipar, kereskedelem, valamint információ és kommunikáció ág) állították elő. A teljes vállalati szektor hozzáadott értékének közel kétharmada is ezekből az ágakból származik, a külföldi hozzájárulás mértéke a feldolgozóiparban (68%), valamint az információ és kommunikáció ágban (61%) jóval átlag (52%) fölötti, a kereskedelemben (49%) pedig megközelítette azt. A külföldi leányvállalatok hozzáadott értékéből nagy súllyal részesedő nemzetgazdasági ágak közül számottevő mértékben nőtt a feldolgozóipar (9,3%), a kereskedelem (14%), valamint a szállítás és raktározás ág (24%) teljesítménye, az információ és kommunikáció ágé viszont mérséklődött (–1,0%).

A külföldi irányítású leányvállalatok hozzáadott értékének ágazatok szerinti koncentrációja is magas, több mint 60%-át összesen 10 ágazatban állították elő. A legnagyobb hozzáadott értékű ágazatok a közúti jármű gyártása, a nagykereskedelem, a gép, gépi berendezés gyártása, a számítógép és elektronikai termékgyártás és a távközlés voltak.

A **bruttó tárgyi eszköz beruházások** 2013. évi értéke a külföldi leányvállalatok körében közel 1,5 ezer milliárd forint volt, folyó áron 12%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. (Ugyanakkor a magyarországi vállalkozások összességét tekintve 5,4%-kal nőtt a beruházások értéke.) A csökkenés oka, hogy a külföldi irányítású vállalkozások beruházási tevékenysége átlagot meghaladó mértékben esett vissza az ingatlanügyletekben (45%-kal), az információ és kommunikációban (28%-kal) és az energiaiparban (22%-kal), de szintén mérséklődött (4,0%-kal) a – beruházások kétharmadát kitevő – feldolgozóiparban is. A változások következtében módosult a beruházások szerkezete is: a feldolgozóipar aránya 5,4 százalékponttal nőtt, az ingatlanügyletek, az információ és kommunikáció, valamint az energiaipar részesedése 2,7, 1,6, illetve 0,7 százalékponttal csökkent.

A jelentős súllyal rendelkező nemzetgazdasági ágak közül a külföldi irányítású cégek részesedése a feldolgozóiparban (76%), az információ és kommunikációban (66%) és a kereskedelemben (35%) volt a legmagasabb. Ezekhez az ágakhoz köthető az összes magyarországi vállalkozás központi és -fejlesztő tevékenységének 56%-a, valamint a külföldi leányvállalatok beruházásainak több mint negyötöde.

Bár a külföldi irányítású vállalkozások **foglalkoztatásban** betöltött szerepe kisebb, mint az egyes teljesítménymutatókra gyakorolt hatásuk, 2013-ban így is több mint 632 ezer fő dolgozott külföldi leányvállalatoknál. Számuk az előző évhez viszonyítva stagnált, a teljes vállalkozói körben is csak kismértékben, 1,5%-kal csökkent.

A külföldi irányítású leányvállalatok munkavállalóinak több mint kétharmada a feldolgozóiparban és a kereskedelemben dolgozott, arányuk a jelentős foglalkoztatónak számító nemzetgazdasági ágak közül ugyancsak ezekben az ágakban volt a legmagasabb (48 és 23%). A foglalkoztatottak száma 2012-höz képest a víz- és hulladékgazdálkodás ágban egyötödével csökkent, a szállítás és raktározás ágban egytizeddel nőtt, ugyanakkor a munkaerő gazdasági tevékenység szerinti összetétele lényegében nem változott.

Ágazati szinten a foglalkoztatottak számában is nagyfokú koncentráció mutatható ki, 2013-ban a külföldi leányvállalatok munkavállalóinak közel 60%-a 10 ágazatban dolgozott. Ezek közül a legjelentősebbek – sorrendben – a kiskereskedelem, a közúti jármű gyártása, a nagykereskedelem, a számítógép és elektronikai termékgyártás, valamint a gép, gépi berendezés gyártása voltak.

2.2. A stratégiai döntéshozók székhelye

A FATS fontos feladatai közé tartozik választ adni arra a kérdésre, hogy a leányvállalat végső ellenőrzését gyakorló, a vállalat működését alapvetően meghatározó, stratégiai döntéshozó szervezetnek vagy magánszemélynek mely országban található a székhelye.

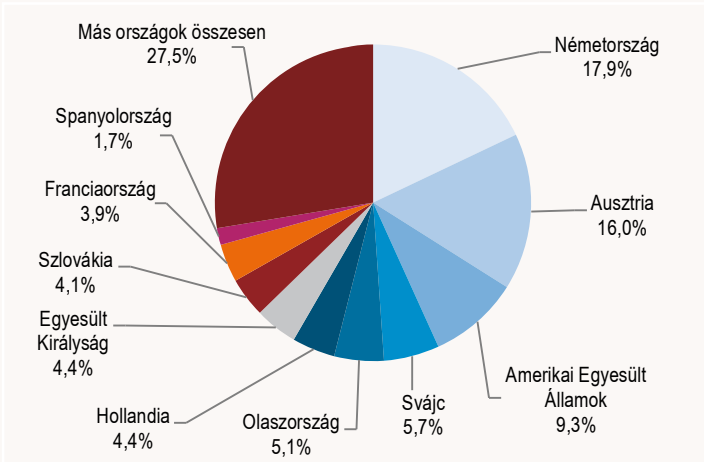
A Magyarországon működő külföldi leányvállalatokat 2013-ban 107 különböző országból irányították, az irányító szervezetek vagy magánszemély tulajdonosok több mint kétharmadának székhelye az Európai Unió valamely tagállamában volt. Az **EU tagországainak dominanciája** a külföldi irányítású vállalkozások körében minden nemzetgazdasági ágra jellemző, arányuk az energiaiparban a legkiemelkedőbb (85%).

A külföldi irányítású leányvállalatok tárgyevi teljesítménymutatóit vizsgálva a bányászaton kívül valamennyi nemzetgazdasági ágban megállapítható az uniós tagországainak többségi aránya. A tagállamok a külföldi irányítású vállalkozások árbevételéből 65, bruttó hozzáadott értékéből 63, a bruttó tárgyi eszköz beruházásaiból 67, foglalkoztatottainak számából 69%-kal részesedtek 2013-ban. A teljesítmény- és a munkaügyi mutatók alapján szintén magas, 90%-ot meghaladó az EU tagországainak aránya az energiaiparban.

Jelentős a koncentráció az irányítók székhelyének országa szerint is: a cégek 72%-át 2013-ban 10 országból irányították, ezek közül 8 uniós tagállam.

2. ábra

A legjelentősebb országok a külföldi leányvállalatok száma szerint, 2013

Az **Európai Unió** országai közül a vállalkozásszám, a gazdasági teljesítménymutatók és a foglalkoztatottak száma alapján egyaránt **Németország** a legfontosabb külföldi döntési centrum. A német irányítású leányvállalatok 2013-ban a külföldi leányvállalatok árbevételéből 30, hozzáadott értékéből 29%-kal részesedtek, és az összes külföldi irányítású vállalkozásnál dolgozók szintén 29%-át, azaz mintegy 183 ezer főt foglalkoztattak. Közel hattizedük (57%) nagykereskedéssel (ruházat-, lábbeli-, fa- és építőanyag-, fémáru-, szerelvény-, valamint vegyes termékkörű nagykereskedelem), kiskereskedéssel (ruházat-, lábbeli-, gyógyszer-, iparcikk, illetve élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem, valamint villamos háztartási készülék kiskereskedelme), ingatlanügyletekkel (saját tulajdonú, bérelt ingatlan bérbeadása, üzemeltetése, saját tulajdonú ingatlan adásvétele), fémfeldolgozási termék gyártásával és gépjármű, motorkerékpár kereskedelmével, javításával foglalkozott. A német irányítású vállalkozások teljesítményének alakulásában ugyanakkor más tevékenységek – közúti jármű gyártása, energiaipar – szerepe meghatározó, a nagykereskedelem, a kiskereskedelem és a távközlés ágazatokkal együtt árbevételük több mint 70, és hozzáadott értékük közel 60%-a származott. A Magyarországon működő külföldi leányvállalatok bruttó tárgyi eszköz beruházásainak 38%-át németek valósították meg, esetükben kiemelkedő szerep jutott a közúti járművek gyártásához kapcsolódó szakágazatoknak. A közúti gépjármű, valamint a közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása, a járművillamossági, -elektronikai készülékek gyártása és a gépjárműkarosszéria-gyártás szakágazatokban működő vállalkozásoknál valósult meg a német beruházások fele. A foglalkoztatásra gyakorolt hatásuk különösen erős a közúti jármű gyártása ágazatban, ahol a teljes vállalkozói kör munkavállalóinak közel felét (45%) foglalkoztatták.

A teljesítménymutatók alapján az Európai Unió országai közül a következők játszottak még jelentős szerepet a külföldi leányvállalatok irányításában:

- Ausztria (élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem; út, autópálya építése; papírgyártás; szárazföldi szállítást kiegészítő szolgáltatás; közúti áruszállítás; gépjárműüzemanyag-kiskereskedelem),

- Franciaország (gyógyszerkészítmény gyártása; élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem; gumiabroncs, gumitömlő gyártása; raktározás, tárolás; gyógyszer és gyógyászati termék nagykereskedelme; villamosenergia-termelés, -elosztás és -kereskedelem; gázkereskedelem),
- Egyesült Királyság (élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem; vezetékek nélküli távközlés; keményítő, keményítőtermék gyártása; számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenység; dohányáru, valamint élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme),
- Hollandia (közúti áruszállítás; sörgyártás; járművillamossági, -elektronikai készülékek gyártása; bútor, világítási eszköz, egyéb háztartási cikk kiskereskedelme; haszonállat-eledelel gyártása; személygépjármű kölcsönzése; számviteli, könyvvizsgálói, adószakértői tevékenység),
- Olaszország (gázelosztás; egyéb elektronikus, villamos vezetékek, kábel gyártása; személygépjármű-, könnyűgépjármű-kereskedelem; saját tulajdonú, bérelt ingatlan bérbeadása, üzemeltetése; műanyag-alapanyag gyártása; gépjárműüzemanyag-kiskereskedelem),
- Svédország (háztartási villamos készülék gyártása; híradás-technikai berendezés gyártása; egyéb gépjármű-kereskedelem).

A legtöbb, **Európai Unió kívüli** külföldi irányító székhelye az **Egyesült Államokban** van, az innen vezérelt vállalkozások az árbevétel, a hozzáadott érték, valamint a foglalkoztatottak száma alapján pedig a második helyet foglalták el az országok rangsorában. Az Egyesült Államokból irányított leányvállalatok összes árbevételének és hozzáadott értékének több mint 40%-át 2013-ban a motor, turbina (kivéve: légi-, közúti jármű-motor), a közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek, a járművillamossági, -elektronikai készülékek, valamint a híradás-technikai berendezés gyártásával, illetve a film-, video- és televízióprogram terjesztésével foglalkozó cégek adták. Az Egyesült Államokból irányított vállalkozások beruházásainak több mint ötöde a közúti gépjármű gyártása szakágazatban valósult meg, további egyharmaduk a motor, turbina (kivéve: légi-, közúti jármű-motor) gyártása, a háztartási, egészségügyi papírtermék gyártása, a közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása, a vezetékes távközlés, a gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme, valamint a járművillamossági, -elektronikai készülékek gyártása szakágazatokba irányult. Ezek a vállalatok 2013-ban több mint 91 ezer főt foglalkoztattak, a külföldi leányvállalatok munkavállalóinak 15%-át.

Az Európai Unió kívüli európai országok közül a korábbi évekhez hasonlóan egyedül **Svájc** szerepelt a vizsgált gazdasági mutatók szerinti 10 legfontosabb ország között. A svájci irányítás alatt álló leányvállalatok főleg gabona-, dohány-, vetőmag-, takarmány-nagykereskedelemmel, gyógyszer, gyógyászati termék nagykereskedelmével, tea, kávé feldolgozásával, szerelvény gyártásával, valamint villamosenergia-termeléssel foglalkoztak.

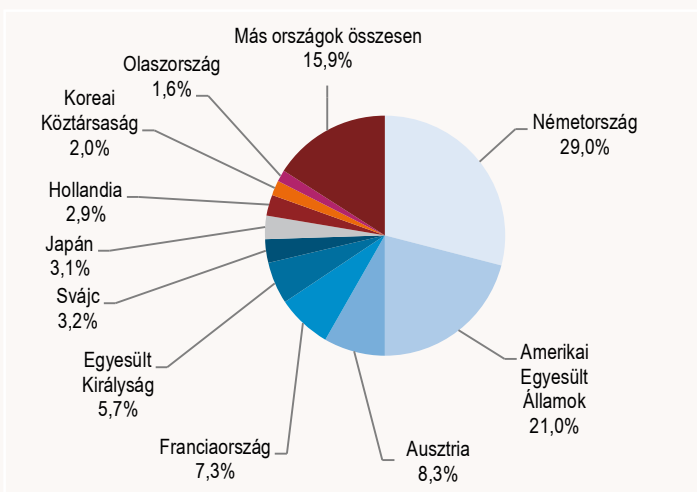
A japán irányítású vállalkozások szerepe a hazai közúti gépjármű, illetve közúti jármű és járműmotor-alkatrész, valamint az elektronikai alkatrész, elektronikus fogyasztási cikk gyártásában jelentős, ahol árbevételük 58 és hozzáadott értékük 47%-át realizálták.

Az árbevétel és a hozzáadott érték szerinti rangsor alapján az Európai Unió kívüli országok között jelentős még a **Koreai Köztársaság** szerepe. Az innen irányított vállalatok Magyarországon leginkább elektronikus fogyasztási cikkek gyártásával, gumiabroncs, gumitömlő, híradás-technikai berendezések gyártásával, elektronikus, híradás-technikai berendezések és alkatrészeik, valamint elektronikus háztartási cikkek nagykereskedelmével foglalkoznak. 2013-ban árbevételük 88%-a, valamint hozzáadott értékük 93%-a ezekből a tevékenységből származott.

A külföldi irányítású vállalkozások bruttó hozzáadott értékének több mint negyötöde 2013-ban 10 ország között oszlott meg. A bruttó hozzáadott értékéből való részesedés alapján következtethetünk arra, hogy melyek azok az országok, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a magyar nemzetgazdaság teljesítményére.

3. ábra

A külföldi leányvállalatok bruttó hozzáadott értékének országok szerinti megoszlása, 2013

A gazdasági mutatók alapján 2 ország – Németország és az Egyesült Államok – szerepe kiemelkedő, leányvállalataik együttesen a külföldi irányítású cégek árbevételének és hozzáadott értékének közel felét realizálták, valamint a külföldi leányvállalatoknál dolgozók ugyancsak több mint felét foglalkoztatták.

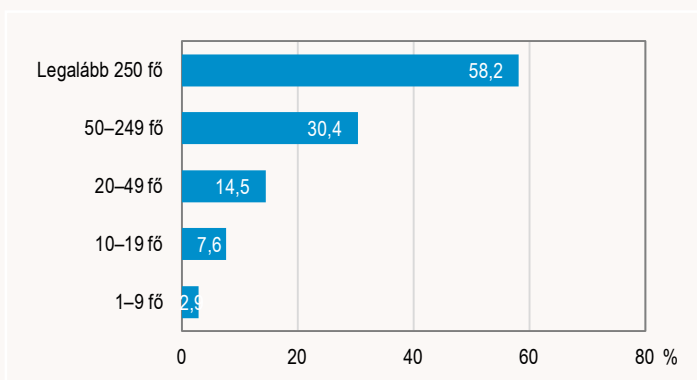
2.3. Vállalati méret és külföldi irányítás

Az egy vállalkozásra jutó **alkalmazottak száma**, azaz az átlagos vállalatméret 2008–2013-ban alapvetően nem változott (2013-ban 35 fő), a hazai irányítású cégeket (3 fő) viszont jóval meghaladja. Az eltérés a feldolgozóipari ágazatokban, az energiaiparban és az információ, kommunikáció ágban a legjelentősebb. Míg 2013-ban egy külföldi irányítású feldolgozóipari vállalkozás átlagosan 144 munkavállalót foglalkoztatott, addig a hazai irányításúak 7 főt.

A **foglalkoztatotti létszám** egyes kategóriái alapján is erős a kapcsolat a vállalatméret és a külföldi leányvállalatok részesedésének mértéke között.⁶ A vállalkozások számát tekintve a vállalatméret növekedésével a külföldi jelenlét is intenzívebb. A külföldi irányítás jelentősége elsősorban a nagyvállalati körben meghatározó, az 50 főnél kevesebb munkavállalót foglalkoztató vállalatok körében kevésbé számottevő.

4. ábra

A külföldi irányítású leányvállalatok aránya a vállalkozások létszám-kategóriái szerint, 2013

A külföldi részesedés nagysága más mutatók esetében is hasonlóan függ a foglalkoztatotti létszámtól. A külföldi irányítású leányvállalatok aránya már az 50 főnél nagyobb létszámú vállalkozások esetén is szignifikáns, a 250 fő

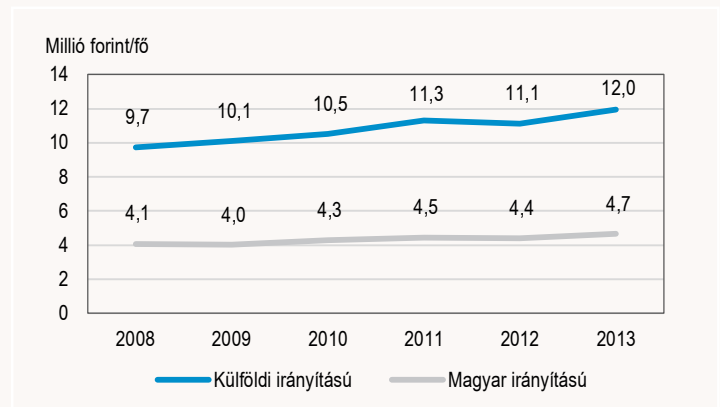
vagy magasabb létszámú vállalkozásoknál pedig kiemelkedő. Az 50–249 fő vállalkozások árbevételének, hozzáadott értékének és beruházási teljesítményének legalább fele származik tevékenységükből. A 250 vagy annál több főt foglalkoztató vállalkozások körében az árbevételből 75, a hozzáadott értékből 73%-kal részesedtek, és a beruházások több mint hattizedét valósították meg 2013-ban. Fontos kiemelni, hogy ebben a létszám-kategóriában foglalkoztatási hatásuk is jelentős, munkavállalóik az összes vállalkozás dolgozóinak 59%-át adták.

2.4. A külföldi és a hazai irányítású szervezetek termelékenysége

A külföldi és a hazai irányítású vállalatok **egy alkalmazottra jutó hozzáadott értéke**⁷ 2008–2013-ban – a 2012. évi, kismértékű csökkenés kivételével – nőtt.

5. ábra

A külföldi és a magyar irányítású vállalatok termelékenységének alakulása

A külföldi irányítású vállalatok termelékenysége 2008 és 2013 között jóval meghaladta a hazai irányítású cégeket. A két vállalati kör közötti termelékenységbeli különbség a vizsgált időszakban folyamatosan nőtt, ennek eredményeként a külföldi leányvállalatok termelékenysége 2013-ban a hazai irányításúakénak több mint két és félszerese volt. A különbség az ingatlan-ügyletek nemzetgazdasági ágban a legszámottevőbb, ahol a külföldi leányvállalatok egy főre vetítve ötször annyi hozzáadott értéket termelnek, mint magyar irányítású versenytársaik.

2013-ban a legtermelékenyebb vállalkozásokat – sorrendben – az alábbiakból irányították (a magas termelékenységet okozó szakágazatok felsorolásával):

- Egyesült Államok (film-, video- és televízióprogram terjesztése; motor, turbina gyártása /kivéve: légi-, közúti jármű-motor/; gyógyszer, gyógyászati termék nagykereskedelme; számítógép, periféria, szoftver nagykereskedelme; közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása),
- Koreai Köztársaság (elektronikus fogyasztási cikk gyártása; elektronikus háztartási cikk nagykereskedelme; gumiabroncs, gumitömlő gyártása),
- Németország (villamosenergia-elosztás; közúti gépjármű gyártása; vezetékes távközlés; villamosenergia-termelés),
- Franciaország (raktározás, tárolás; saját tulajdonú, bérelt ingatlan bérbeadása, üzemeltetése; gyógyszerkészítmény gyártása; villamosenergia-elosztás; gyógyszer, gumiabroncs, gumitömlő gyártása),
- Norvégia (vezeték nélküli távközlés; vegyi áru nagykereskedelme; alumíniumgyártás),
- Japán (közúti gépjármű gyártása; gumiabroncs, gumitömlő gyártása; műszaki kerámia gyártása),
- Izrael (számítógép, periféria, szoftver nagykereskedelme; gyógyszerkészítmény gyártása).

⁶ A külföldi leányvállalatok statisztikája (FATS), valamint az éves gazdaságszerkezeti statisztika (SBS) alapján.

⁷ A hazai és a külföldi irányítású szervezetek termelékenységének elemzése a külföldi leányvállalatok statisztikája (FATS), valamint az éves gazdaságszerkezeti statisztika (SBS) alapján készült.

⁸ Az adóoptimalizálást szolgáló, off-shore pénzügyi centrumokból irányított leányvállalatok székhelyeinek figyelmen kívül hagyásával.

Amennyiben a hozzáadott érték árbevételhez viszonyított aránya magas, az általában olyan gazdasági tevékenységre utal, ahol nagy jelentősége van a képzett munkaerőnek és/vagy az alkalmazott fejlett technológiának – ezek általában a tudás- és technológiaintenzív iparágak. Az alacsony hozzáadottérték-hányad olyan termelési folyamatokat, illetve szolgáltatásnyújtást takar, ahol a fentiek jelentősége kisebb – a termelési inputokon végzett átalakító, értéknövelő tevékenység kevésbé számottevő –, azaz az árbevétel inkább a termelés során felhasznált anyagok, energia és közvetített szolgáltatások értékére nyújt fedezetet.

2. tábla

A külföldi irányítású vállalatok hozzáadott értékének aránya az árbevételben a tíz legnagyobb árbevételű ágazatban, 2013

Ágazat	Árbevétel	Hozzáadott érték	Hozzáadott érték az árbevétel arányában, %
	milliárd forint		
Nagykereskedelem (kivéve: jármű, motor kerékpár)	5 905	719	12,2
Közúti jármű gyártása	5 382	915	17,0
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	3 839	356	9,3
Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	3 485	354	10,2
Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár)	3 215	450	14,0
Gép, gépi berendezés gyártása	2 493	652	26,1
Élelmiszergyártás	1 283	69	5,4
Gépjármű, motorkerékpár kereskedelme, javítása	1 253	190	15,2
Villamos berendezés gyártása	1 035	138	13,4
Távközlés	1 013	265	26,2
Összes külföldi irányítású vállalat	40 179	7 481	18,6
Összes hazai irányítású vállalat	35 483	6 842	19,3
Összes magyarországi vállalkozás	75 661	14 323	18,9

A legnagyobb árbevételű ágazatok közül viszonylag magas, a külföldi irányítású leányvállalatok átlagát (19%) meghaladó hozzáadottérték-

hányaddal rendelkeznek a külföldi irányítású cégek a gumi-, műanyag termék gyártása és a gépgyártás területén, míg a gépjármű, motorkerékpár kereskedelme, javítása, az energiaipar, a nagy- és kiskereskedelem és a vegyi anyag, termék gyártása ágazatok árbevételének hozzáadott érték tartalma az átlaghoz képest alacsony.

A legnagyobb relatív hozzáadott értékű tevékenységeket a külföldi leányvállalatok a munkaerő-piaci szolgáltatás, a kőolaj-, földgáztermelés, a jogi, számviteli, adószakértői tevékenység, a tudományos kutatás-fejlesztés és az információtechnológiai szolgáltatás területén folytatták, ahol az árbevétel legalább felét a hozzáadott érték képezte.

A hozzáadottérték-hányad nagysága utal arra is, hogy a nemzetközi vállalatok magyarországi cégei a globális termelési lánc mely – magasabb vagy alacsonyabb hozzáadott értékű – részfolyamataira szakosodnak.

Hazánkban a külföldi leányvállalatok tevékenységét az uniós átlagnál (2010–2012-ben 20–21%) alacsonyabb hozzáadottérték-hányad (2012-ben 18%) jellemezte.

2.5. A külföldi irányítású leányvállalatok regionális jellemzői

2.5.1. A fő gazdasági mutatók területi különbségei

A külföldi irányítású leányvállalatok száma, teljesítménye, beruházási tevékenysége és foglalkoztatásban betöltött szerepe Magyarország egyes régióiban jelentősen eltér.⁹ A külföldi leányvállalatok szerepe – a székhely szerinti adatok alapján – területileg erősen koncentrált, árbevételük, hozzáadott értékük és bruttó beruházásaik több mint 75%-a Közép-Magyarországon, Közép-Dunántúlon és Nyugat-Dunántúlon bejegyzett vállalkozásokhoz köthető. Kiemelkedően járulnak hozzá a vállalkozói szektor mutatóit jelentősen befolyásoló, nagy gazdasági súllyal rendelkező régiók teljesítményéhez.

2.5.2. A külföldi irányítású leányvállalatok gazdasági tevékenységének és a stratégiai döntéshozók székhelyének regionális különbségei

A területi összehasonlítás alapján a régiók döntő többségben a külföldi leányvállalatok tevékenység szerint specializálódnak.¹⁰ Közép-Magyarország kivételével – a székhely szerinti adatok szerint – valamennyi régióban a külföldi leányvállalatok körében az ipari, építőipari tevékenység szerepe meghatározó, míg a kereskedelem és az egyéb, nem pénzügyi szolgáltatások hozzájárulása a hozzáadott értékhez kevésbé jelentős. Ugyanakkor a külföldi irányítású leányvállalatok hozzáadott értékének közel hattizedét adó Közép-Magyarországon az ott bejegyzett külföldi vállalkozások tevékenységi struktúrája viszonylag kiegyensúlyozott.

3. tábla

A külföldi irányítású leányvállalatok regionális jellemzői*

Régió	Vállalkozások száma		Árbevétel		Hozzáadott érték		Bruttó beruházás		Foglalkoztatottak	
	megoszlása	aránya az összes vállalkozásból	megoszlása	aránya az összes vállalkozásból	megoszlása	aránya az összes vállalkozásból	megoszlása	aránya az összes vállalkozásból	megoszlása	aránya az összes vállalkozásból
Közép-Magyarország	71,9	5,7	56,6	54,7	57,9	55,8	38,2	36,7	52,4	29,6
Közép-Dunántúl	6,1	2,2	12,8	65,4	12,1	61,5	16,4	67,5	14,1	34,9
Nyugat-Dunántúl	8,3	3,2	9,8	62,0	11,7	61,2	23,2	73,6	11,3	31,1
Észak-Alföld	3,3	1,5	2,6	33,4	2,7	25,8	2,4	25,3	4,3	17,9
Dél-Alföld	2,7	1,3	6,6	54,4	5,8	50,4	6,5	50,2	6,6	23,8
Észak-Magyarország	3,2	1,1	6,8	43,9	5,7	40,3	8,8	45,6	6,3	17,0
Dél-Dunántúl	4,4	1,5	4,8	34,1	4,2	32,2	4,6	30,9	5,1	13,9
Összesen	100,0	3,5	100,0	53,1	100,0	52,2	100,0	46,2	100,0	26,4

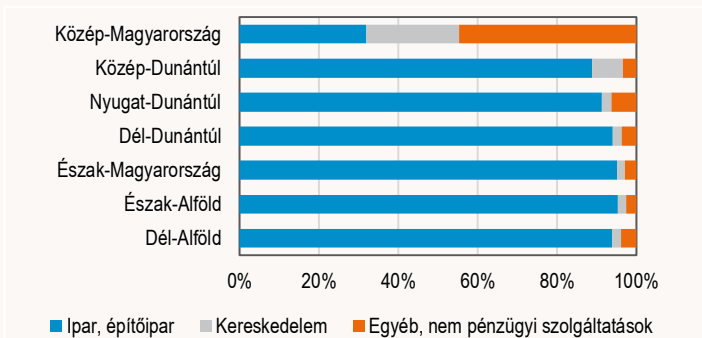
* Székhely szerinti adatok alapján.

9 A területi összehasonlítás a vállalatok bejegyzett székhelye alapján készült.

10 Az ipar, építőipar a TEÁOR'08 szerinti B-F nemzetgazdasági ágakat tartalmazza, a kereskedelem a G, az egyéb, nem pénzügyi szolgáltatások pedig a H–N (kivéve K) nemzetgazdasági ágakat és az S95 ágazatot foglalja magába.

6. ábra

A külföldi irányítású leányvállalatok hozzáadott értékének ágazatok szerinti megoszlása az egyes régiókban, * 2013

*Székhely szerinti adatok alapján

A **Közép-Magyarországon** regisztrált külföldi irányítású leányvállalatok a nagykereskedelem, a gép, gépi berendezés gyártása, a kiskereskedelem, a távközlés, a raktározás, szállítást kiegészítő tevékenység, az energiaipar és az információtechnológiai szolgáltatás területén meghatározóak, árbevételük közel kétharmada és hozzáadott értékük több mint fele ezekből a tevékenységekből származott. A stratégiai döntéshozatal székhelye alapján Németország, az Egyesült Államok, Franciaország, Ausztria, az Egyesült Királyság, Hollandia és Svájc szerepe jelentős, vállalkozásaik együttesen a régió külföldi leányvállalatainak árbevételéből és hozzáadott értékéből egyaránt több mint 80%-kal részesedtek, és az összes bejegyzett vállalkozás teljesítményének 44, illetve 46%-át realizálták.

A **Közép-Dunántúlon** bejegyzett külföldi leányvállalatok tevékenységében a közúti jármű gyártása, az elektronikai ipar, a kohászat, a gép, gépi berendezés gyártása, valamint a gumi- és műanyagipar szerepe jelentős, ezekben együttesen árbevételük 66, illetve hozzáadott értékük 62%-át érték el. A régió vállalkozásainak teljesítményét jelentősen befolyásolták az Egyesült Államokból, Japánból, Ausztriából, Németországból, Ukrajnából, Dániából, a Koreai Köztársaságból és Finnországból irányított cégek, amelyek a külföldi leányvállalatok árbevételéből és hozzáadott értékéből együttesen 79, illetve 83%-kal részesedtek, az összes bejegyzett vállalkozás árbevételének és hozzáadott értékének pedig több mint felét adták.

Nyugat-Dunántúlon a külföldi irányítású leányvállalatok árbevételük 74, hozzáadott értékük 71%-át összesen 5 ágazatban (közúti jármű gyártása; energiaipar; gumi- és műanyagipar; villamos berendezés; valamint gép, gépi berendezés gyártása) realizálták. A stratégiai döntéshozók székhelye szerint vizsgálva a leányvállalatok tevékenysége a régióban erősen koncentrált, árbevételük és a hozzáadott értékük meghatározó részét 8 ország (Németország, Ausztria, az Egyesült Államok, Hollandia, India, Franciaország és Japán) vállalkozásai állították elő, amelyek együttesen 56, illetve 55%-kal járultak hozzá az összes vállalkozás teljesítményéhez.

Dél-Dunántúlon a külföldi jelenlét elsősorban az elektronikai ipar, az energiaipar, a gép, gépi berendezés, a villamos berendezés gyártása, valamint a kohászat ágazatokban számottevő, az árbevétel közel kétharmada és a hozzáadott érték közel háromnegyede ezekből a tevékenységekből származott a régióban bejegyzett külföldi leányvállalatok körében. A vállalatirányítás székhelye alapján Németország, Szingapúr, Ausztria, Franciaország és az Egyesült Királyság szerepe kiemelkedő, az árbevétel megközelítőleg 90%-a az ezekből az országokból irányított leányvállalatok tevékenységének eredménye. A meghatározónak számító irányító országok leányvállalatai az összes régiós vállalkozás árbevételéből 30, hozzáadott értékéből 23%-kal részesedtek. A többi régióhoz képest ez az arány az egyik legalacsonyabb.

Észak-Magyarországon a külföldi irányítású leányvállalatok árbevételének több mint 88, hozzáadott értékének több mint 84%-a 7 ágazatban

(elektronikai ipar; energiaipar; kohászat; közúti jármű; vegyi anyag, termék; gép, gépi berendezés; valamint villamos berendezés gyártása) keletkezett. A Németországból, az Egyesült Államokból és Kínából irányított vállalkozások a régióban regisztrált külföldi leányvállalatok árbevételének 85, hozzáadott értékének 80%-át adták, az összes vállalkozás teljesítményéből pedig 46, illetve 40%-kal részesedtek.

Észak-Alföld jelentős gazdasági súlyt képviselő külföldi leányvállalatainak tevékenységében az elektronikai ipar, az energiaipar, a gumi-, műanyag termék gyártása, a gyógyszergyártás, a villamos berendezés gyártása, a gép, gépi berendezés gyártása és az élelmiszergyártás ágazatok szerepe meghatározó, ezek az árbevételhez 79, a hozzáadott értékhez 74%-kal járultak hozzá. A külföldi vállalkozások teljesítményének döntő hányadát – az árbevétel 87, a hozzáadott érték 82%-át – adó vállalkozásokat a Koreai Köztársaságból, Németországból, Franciaországból, Olaszországból, Izraelből, az Egyesült Államokból, Svédországból és Hollandiából irányították. Ezek a leányvállalatok a régió bejegyzett vállalkozásainak árbevételéből 40, hozzáadott értékéből 35%-kal részesedtek.

Dél-Alföld külföldi irányítású vállalkozásai árbevételük 85, hozzáadott értékük 80%-át összesen 7 ágazatban – közúti jármű gyártása; energiaipar; gép, gépi berendezés gyártása; gumi-, műanyag termék gyártása; élelmiszergyártás; villamos berendezés gyártása; építőanyag-ipar – állították elő. A régióban a Németországból, Franciaországból, Svájcól és az Egyesült Államokból irányított cégek gazdasági súlya jelentős, a külföldi ellenőrzés alatt álló vállalkozások árbevételének 83, hozzáadott értékének 82%-át realizálták, és a teljes vállalkozói szektor teljesítményéből 28, illetve 26%-kal részesedtek.

3. A külföldi irányítású pénzügyi vállalatok

Az Európai Unió FATS-rendelete a pénzügyi cégekre a nem pénzügyi vállalatoktól eltérő adatszolgáltatást ír elő, a speciális működési, valamint a teljesítmésmérési feltételek következtében. Ezért a pénzügyi vállalatok tevékenysége az árbevétel, a termelési érték teljesítménymutatók,¹¹ valamint a foglalkoztatottak létszáma alapján mutatható be.

2013-ban a pénzügyi, biztosítási tevékenység ágban működő több mint 19 ezer vállalkozás mindössze 2,0%-a állt külföldi irányítás alatt, ugyanakkor a teljesítmények jelentős hányada ezekhez a vállalkozásokhoz köthető.

A pénzügyi közvetítés,¹² valamint a biztosítás, viszontbiztosítás, nyugdíjalapok ágazatokban a külföldi tulajdonú vállalkozások aránya 2013-ban 28, illetve 32% volt, a teljesítményből 63 és 88%-kal részesedtek. A két ágazat munkavállalóinak 55, illetve 93%-a külföldi irányítású vállalkozásnál dolgozott.

2013-ban az összes magyarországi pénzügyi vállalkozás mintegy 96%-a az egyéb pénzügyi tevékenység ágazatba tartozott, az árbevételből és a foglalkoztatottak számából való részesedésük azonban jóval alacsonyabb, 26, illetve 30% volt. Ezen vállalkozások 2013-ban több mint 317 milliárd forint árbevételt értek el, és csaknem 26 ezer főt foglalkoztattak. Az ágazat külföldi irányítású szervezeteinek részaránya a tárgyévben nem érte el az 1%-ot sem, ugyanakkor az árbevétel 23%-át állították elő, és a munkavállalók 6,3%-át foglalkoztatták.

A külföldi irányítású pénzügyi vállalatok többségét (86%) – a nem pénzügyiekhez hasonlóan – 2013-ban az Európai Unió országaiból irányították, bár egyre nagyobb az unió kívüli országok részesedése is. A külföldi tulajdonú pénzügyi vállalkozások csaknem felének (45%) végső döntéshozói 2013-ban osztrák, német, olasz és francia székhellyel rendelkeztek. Jelentősen növelte részesedését a vállalkozások számát tekintve az Egyesült Államok (12%), valamint megjelentek új, Kanadából és Izraelből irányított piaci szereplők is. Utóbbiak elsősorban holdingvállalatok, jellemzően kis bevételt realizáltak, és munkavállalóik száma is alacsony, így a gazdasági teljesítményt érdemben nem befolyásolták.

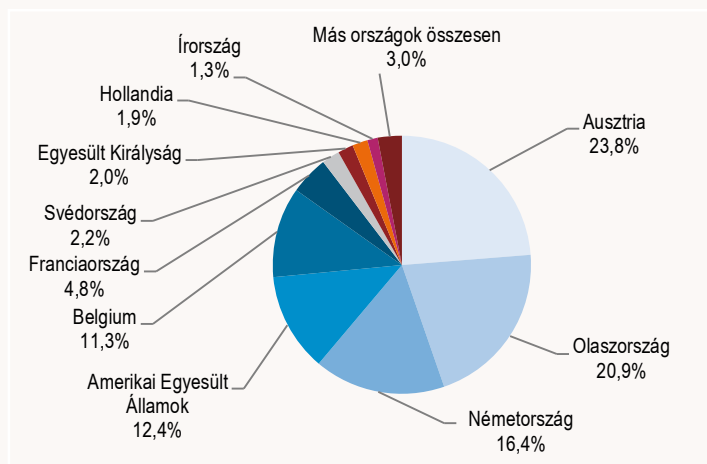
¹¹ A módszertan alapján a pénzügyi közvetítés ágazatban működő vállalkozások teljesítménymutatója a termelési érték, a biztosítás, viszontbiztosítás, nyugdíjalapok és az egyéb pénzügyi tevékenység ágazatba tartozóké pedig az árbevétel.

¹² Jellemzően banki tevékenység (pl.: betétgyűjtés, hitelnyújtás), de a pénzügyi közvetítés ágazatba tartozik többek között a befektetési alapok kezelése, a pénzügyi lízing, valamint 2013-tól a holdingok által végzett vagyonkezelés is.

A **pénzügyi közvetítés** ágazat vállalatainak közel ötödét (17%) 2013-ban az Egyesült Államokból irányították. E cégek több mint fele jellemzően alacsony teljesítménnyel és kisszámú munkavállalóval működő holdingvállalat volt. A vállalkozások további egyharmadának stratégiai irányítását Ausztriából, Németországból, Franciaországból és Kanadából végezték. Az ágazat teljesítmény szerinti rangsorát 2013-ban a termelési érték közel negyedét előállító osztrák irányítású pénzügyi vállalkozások vezették, amelyek teljesítménye 33%-kal nőtt az előző évhez képest, és megelőzték az olasz irányítású leányvállalatokat. A teljesítmény további 45%-át a Németországból, az Egyesült Államokból, Belgiumból és Franciaországból irányított vállalatok realizálták, közülük a francia irányítás alatt állók részesedése az egy évvel korábbihoz képest közel felére esett vissza.

7. ábra

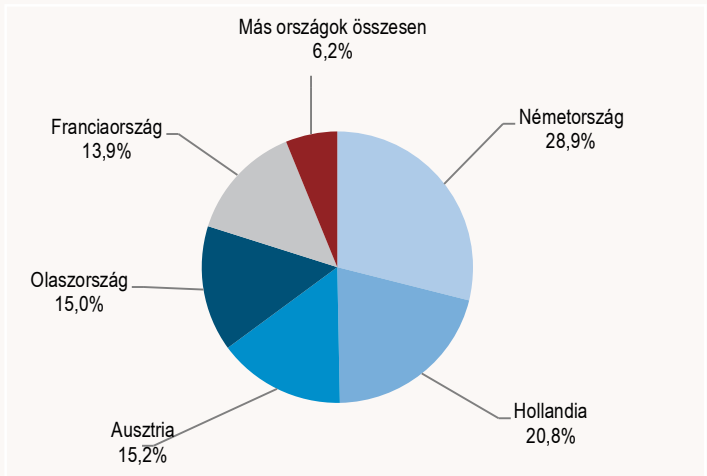
A pénzügyi közvetítésben realizált termelési érték országok szerinti megoszlása, 2013

A foglalkoztatottak számát tekintve az ágazatban a legnagyobb súllyal az osztrák és az olasz irányítású vállalkozások rendelkeztek, őket az Egyesült Államokból, az Egyesült Királyságból, Németországból és Belgiumból irányított vállalkozások követték.

8. ábra

A biztosítás, viszontbiztosítás, a nyugdíjalapok ágazat díjbevételeinek országok szerinti megoszlása, 2013

13 Az ágazatban kizárólag a biztosító társaságok lehetnek külföldi tulajdonban, a hazai nyugdíjpénztárak külföldi irányítása nem engedélyezett.

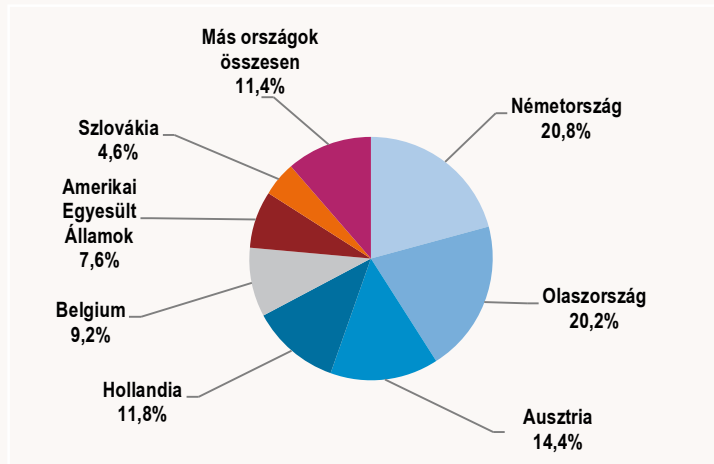
A **biztosítás, viszontbiztosítás, nyugdíjalapok** ágazatban 2013-ban a biztosító társaságok döntő többsége (85%) külföldi tulajdonban volt.¹³ A szervezetek számának országok szerinti rangsorát – az előző évhez hasonlóan – Németország és Ausztria vezette, az ágazat vállalkozásainak 52%-át ebből a két országból irányították. A teljesítmény meghatározó hányadát (94%) 5 ország (Németország, Hollandia, Ausztria, Olaszország és Franciaország) vállalkozásai realizálták.

Az ágazaton belül a munkavállalók 68%-a francia, olasz és német irányítású biztosítóknál dolgozott.

Az **egyéb pénzügyi tevékenység** ágazatban működő külföldi leányvállalatok több mint ötöde (22%) osztrák, további egynegyedük olasz és német irányítás alatt állt. Ugyanez a 3 ország vezette a teljesítmény szerinti rangsort, csupán sorrendjük tér el, és együttesen a külföldi irányítású vállalatok teljesítményének több mint felét (55%) realizálták.

9. ábra

Az egyéb pénzügyi tevékenység árbevételének országok szerinti megoszlása, 2013

A jelentős teljesítményükhöz képest a német irányítású vállalkozások kevés munkavállalóval rendelkeztek, ezért a foglalkoztatottak száma szerinti rangsorban csak a negyedik helyet foglalták el, 12%-os részesedéssel. Ennél nagyobb arányban részesedett a foglalkoztatottak számából Ausztria (22%), Olaszország (15%) és Hollandia (14%).

További információk, adatok (linkek):

[Táblák \(STADAT\)](#)

[Módszertan](#)

[Módszertani megjegyzés](#)

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu